

УДК 811.161.3'374:908(476):008

Беларускія лінгвакраіназнаўчыя і лінгвакультуралагічныя даведнікі: тыпы, змест, структура

Арцямёнак Г.А., Півавар К.С.

Установа адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Маішэрава”, Віцебск

Нацыянальна-культурная спецыфіка моўнага матэрыялу з'яўляецца прадметам першачарговай увагі айчынных і замежных лінгвістаў, у тым ліку лексікографіаў. Лінгвакраіназнаўчы слоўнік фіксуе рэаліі побыту, гісторыі, культуры, прыроды той ці іншай краіны і іх моўную рэпрэзентацыю.

Мэта артыкула — прааналізаваць беларускія лінгвакраіназнаўчыя і лінгвакультуралагічныя даведнікі, вызначыць іх тып і асаблівасці структуры слоўнікавых артыкулаў.

Матэрыял і метады. Матэрыялам для даследавання паслужылі выдадзеныя ў Беларусі лінгвакраіназнаўчыя і лінгвакультуралагічныя слоўнікі і даведнікі. Выкарыстаны апісальна-аналітычны і параўнальны метады, метадыкі аналізу слоўнікавых дэфініцый і кантэкстуальнага аналізу.

Вынікі і іх абмеркаванне. Прааналізаваны лінгвакраіназнаўчыя і лінгвакультуралагічныя слоўнікі і даведнікі, выдадзеныя ў Беларусі ў апошнія дзесяцігоддзі, вызначаны іх тыпы, структура, асаблівасці зместу. Прапанаваны крытэрыі адбору матэрыялу, прынцыпы стварэння лінгвакраіназнаўчага слоўніка новага тыпу. Нягледзячы на з'яўленне асобных цікавых даследаванняў, сёння наспела неабходнасць падрыхтоўкі і выдання комплекснага сучаснага даведніка “Рэспубліка Беларусь: лінгвакраіназнаўчы слоўнік”, у якім знайшлі б месца як традыцыйная лексіка, фразеалогія, моўная афарыстыка, так і інавацыйныя апошняга часу, абумоўленыя зменамі ў грамадскім жыцці за перыяд існавання Беларусі як самастойнай дзяржавы.

Заклучэнне. У наш час у межах лексікаграфічнай традыцыі лінгвакраіназнаўчая лексікаграфія аформілася ў самастойнае адгалінаванне, якое актыўна развіваецца. З'явіліся слоўнікі і даведнікі, якія спалучаюць мовазнаўчую, культуралагічную і лінгвакраіназнаўчую інфармацыю.

Ключавыя словы: лінгвакраіназнаўства, лінгвакультуралогія, лінгвакраіназнаўчы даведнік, моўная рэалія, нацыянальна-маркіраваная лексіка.

(Ученые записки. — 2017. — Том 23. — С. 185–189)

Belarusian Directories of Oriented-Culture Linguistics: Types, Content, Structure

Artsiamionak H.A., Pivavar K.S.

Educational Establishment “Vitebsk State P.M. Masherov University”, Vitebsk

The national and cultural specificity of the linguistic material is the subject of primary attention of domestic and foreign linguists, including lexicographers. Dictionaries of culture-oriented linguistics fix the realities of life, history, culture, the nature of a country and their language representation.

The aim of the research is to analyze Belarusian dictionaries and directories of culture-oriented linguistics, to determine their type, the features of the structure of dictionary entries.

Material and methods. The material for the study is based on dictionaries of culture-oriented linguistics published in Belarus. The methods of the research include the methods of descriptive and comparative, dictionary definitions and contextual analyses.

Findings and their discussion. In the article the authors examined dictionaries and directories of cultural-oriented linguistics, which were published in the Republic of Belarus in recent decades, determine their types, structure, and the features of the contents. The authors proposed the criteria for compiling, the structural parts of a new type of fundamental dictionary, which will unite the achievements of Belarusian cultural-oriented linguistics. In spite of the emergence of some interesting researches there still is the necessity to compile and edit a complex contemporary directory “Republic of Belarus: Linguistic and Cultural Dictionary” in which one could find both traditional words, phraseological, aphoristic units and latest innovations, which are conditioned by changes in the social life of independent Belarus.

Conclusion. At present the lexicography of cultural-oriented linguistics has developed into an independent branch, which is actively developing. In Belarusian lexicography dictionaries of a new type have appeared, which combine linguistic and cultural information about the country.

Key words: cultural linguistics, dictionaries and directories of cultural-oriented linguistics, linguistic reality, nationally-labeled vocabulary.

(Scientific notes. — 2017. — Vol. 23. — P. 185–189)

Адрас для карэспандэнцыі: e-mail: winger@vitebsk.by — Г.А. Арцямёнак

Нацыянальна-культурная спецыфіка моўнага матэрыялу даўно стала прадметам увагі айчынных і замежных лінгвістаў, у тым ліку і лексікографіі. Адметныя ў этнакультурных адносінах моўныя факты паступова збіраліся, запісваліся і сістэматызаваліся, у выніку чаго з’явіліся выданні новага тыпу – лінгвакраізназнаўчыя і лінгвакультуралагічныя даведнікі (слоўнікі). Штуршком да актывізацыі напрамкаў мовазнаўства, якія вывучаюць стасункі мовы і культуры, ва Усходняй Слав’іі стала пашырэнне тэорыі Я.М. Верашчагіна і В.Р. Кастамарава аб вывучэнні замежных моў у непарыўнай сувязі з культурай і менталітэтам народа, якому гэтая мова належыць. На сённяшні дзень даказана, што паўнавартасная камунікацыя немагчымая без “фонавых” ведаў – інфармацыі, якая вядома практычна ўсім членам пэўнай этнічнай супольнасці і імпліцытна прысутнічае ў свядомасці камунікантаў. Лінгвакраізназнаўчы слоўнік фіксуе рэаліі побыту, гісторыі, культуры, прыроды той ці іншай краіны і іх моўную рэпрэзентацыю. З прычыны высокай запатрабаванасці слоўнікаў такога тыпу толькі ў Расійскай Федэрацыі выдадзены цэлы шэраг адпаведных лексікаграфічных прац: “Амерыкана: Англо-русский лингвострановедческий словарь” (1996), “Франция: Лингвострановедческий словарь” (1997), “Германия: страна и язык: Лингвострановедческий словарь” (1998), “Соединенное Королевство Великобритании и Северной Ирландии: Лингвострановедческий словарь” (2003) і інш. Асаблівае месца ў слоўнікавай культуры суседняй краіны займае фундаментальны даведнік “Россия: Большой лингвострановедческий словарь” пад агульнай рэдакцыяй Ю.Я. Прохарава (2007) [1]. За апошні час падобнымі выданнямі ўзбагацілася і беларускае мовазнаўства.

Мэта артыкула – прааналізаваць беларускія лінгвакраізназнаўчыя і лінгвакультуралагічныя слоўнікі, вызначыць іх тып, асаблівасці структуры слоўнікавых артыкулаў, устанавіць падобнае і адрознае ў змесце выданняў.

Матэрыял і метады. Матэрыялам для даследавання паслужылі выдадзеныя ў Беларусі лінгвакраізназнаўчыя і лінгвакультуралагічныя слоўнікі і даведнікі. Метады даследавання: апісальна-аналітычны, параўнальны, аналіз слоўнікавых дэфініцый, кантэкстуальны аналіз.

Вынікі і іх абмеркаванне. Лінгвакраізназнаўства як сінтэтычная навука даследуе дэнатывыя і анамастычныя рэаліі пэўнай краіны праз нацыянальна-маркіраваныя моўныя адзінкі лексічнай і фразеалагічнай падсістэм

мовы. Беларуская мова з часу свайго ўзнікнення з’яўляецца часткай і найважнейшым сродкам стварэння духоўнай культуры беларусаў. У ёй найбольш поўна адлюстраваны асаблівасці пражывання, гаспадарчай і культурнай дзейнасці беларускага этнасу. Лінгвакраізназнаўчыя адзінкі нясуць у сабе самую поўную інфармацыю пра дзяржаву, разнастайныя гістарычныя і сучасныя працэсы ў жыцці народа. Пасродкам вывучэння рэалій лягчэй зразумець характар і менталітэт беларусаў, іх прыярытэты і памкненні. Гэта вельмі важна пры наладжванні эфектыўных кантактаў замежных грамадзян з беларускай дзяржавай у сферы палітыкі, бізнесу, турызму, а таксама для грамадзян Беларусі, чыёй роднай мовай у сітуацыі незбалансаванага білінгвізму з’яўляецца руская, а адной з мэт навучання – авалоданне спрадвечнымі духоўна-культурнымі каштоўнасцямі.

Першым лінгвакраізнаўчым даведнікам беларускай мовы стаў “Слоўнік беларускіх прыказак, прымавак і крылатых выразаў” С.Ф. Івановай і Я.Я. Іванова (1997) [2]. Кніга па сутнасці з’яўляецца лексікаграфічным апісаннем уласнабеларускай моўнай афарыстыкі і ў гэтым сэнсе амаль нічым не адрозніваецца ад даведачных выданняў тлумачальнага характару, г.зн. можа выкарыстоўвацца ў якасці нарматыўнага тлумачальнага даведніка прыказак, прымавак і крылатых выразаў сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Слоўнік, акрамя даведачнай, мае яшчэ і навучальную функцыю, якая рэалізуецца найперш у асаблівасцях пабудовы слоўнікавых артыкулаў, а таксама ў прызначэнні і структуры дадаткаў. Дзякуючы наяўнасці разнастайнай пазнавальнай інфармацыі слоўнік можа быць скарыстаны ў пэўнай ступені і як энцыклапедычнае выданне.

Даведнік мае ярка выражаны дыферэнцыяльны характар. Па-першае, у рэестравую частку слоўніка ўвайшлі толькі тыя прыказкі, прымаўкі і крылатыя выразы з этнакультурнай афарбоўкай, якія належаць да найбольш ужывальных у сучаснай беларускай мове, напрыклад: *На лечаным кані далёка не паедзеш; Пра каго звоняць, таго і чэрці гоняць; Трапіў у вараны, крычы, як яны і інш.* Па-другое, у слоўнік увайшлі толькі тыя афарыстычныя адзінкі, якія з’яўляюцца інфарматыўнымі і каштоўнымі з лінгвакраізназнаўчага пункту гледжання. Гэта найперш прыказкі і прымаўкі ўласнабеларускага паходжання, у якіх адлюстраваны геаграфічныя, сацыяльна-гістарычныя і культурныя асаблівасці жыцця нашага народа, яго светапогляд і маральна-этычныя каштоўнасці, побыт і звычаі, напрыклад: *Або грай, або скрытку аддай; Пазнаюць нашу дачку і ў андарачку.*

У дадатках да “Слоўніка беларускіх прыказак, прымавак і крылатых выразаў” змяшчаюцца алфавітныя спісы моўных афарызмаў розных тэматычных груп, напрыклад, спіс моўных афарызмаў, у якіх адлюстраваны побыт і звычаі беларускага народа, ці пералік моўных афарызмаў, у якіх увадзіліся маральныя каштоўнасці беларусаў, а таксама алфавітны паказальнік рускамоўных адпаведнікаў, які дазваляе карыстацца слоўнікам як перакладным. Матэрыял, змешчаны ў дадатках, дапамагае сістэматызаваць тую інфармацыю аб гісторыі Беларусі, побыце і звычаях беларусаў, іх маральных каштоўнасцях, асаблівасцях прыроды нашай краіны, нацыянальных онімах і інш., якая адлюстравана ў лінгвакраіназнаўчых каментарыях да моўных адзінак.

Аўтары слоўніка акрэслілі пэўныя крытэрыі афармлення слоўнікавага артыкула, вылучылі наступныя пазіцыі, якія патрабуюць абавязковага тлумачэння: безэквівалентная лексіка і фразеалогія, уласныя імёны, адзінкі з пераносным значэннем, мнагазначныя словы і выразы, стылістычна маркіраваныя адзінкі, функцыянальна абмежаваныя словы і формы і інш. Слоўнік на сённяшні дзень застаецца адзінай крыніцай сістэматызаваных звестак пра лінгвакраіназнаўчы змест беларускай парэміялогіі і афарыстыкі.

Прыкметнай падзеяй у беларускай лінгвакультуралогіі стаў выхад працы “Беларусь: лингвокультурологический комплекс: пособие для иностранных студентов” [3], падрыхтаванай выкладчыкамі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Вучэбны комплекс інтэгруе тры асноўныя аспекты метадыкі выкладання мовы як навукі: лінгвістычны, філалагічны і культуразнаўчы. Даследаванне складаецца з чатырох частак. Асноўная — білінгвальны лінгвакраіназнаўчы слоўнік нацыянальных рэалій Беларусі (каля 100 ключавых адзінак). У раздзеле “Беларускія прэцэдэнтныя выказванні” сабраны найбольш частотныя і ўжывальныя беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы і іх рускія адпаведнікі. У раздзеле “Беларускія прэцэдэнтныя тэксты” ў храналагічным парадку змешчаны творы класікаў беларускай літаратуры — М. Гусоўскага, Я. Купалы, Я. Коласа, В. Быкава, Н. Гілевіча. Прапанаваны пераклад тэкстаў на рускую мову.

Слоўнікавы артыкулключае некалькі зон апісання, якія змяшчаюць канкрэтную інфармацыю: загалоўнае слова, атрыбутую, тлумачэнне прамога і пераноснага значэння, сітуацыйную характарыстыку, ілюстрацыйны матэрыял. У выданні рэалізавана цэласнае “філалагічнае і культуралагічнае апісанне слова-паняцця з выка-

рыстаннем этналінгвістычных ведаў” [3, с. 5]. Як адзначыла Л.М. Чумак у прадмове да даведніка, артыкулы энцыклапедычнага характару пераважаюць, уласна лінгвістычных артыкулаў менш [3, с. 5].

Звернемся да разгляду слоўнікавага артыкула “Лявоніха”. Адзначаецца, што гэта беларускі народны танец, які мае розныя назвы ў залежнасці ад месца выканання: “Крутуха”, “Круцёлка”, “Падарожная”, “Бычок”, “Мяцеліца”. У аснове танца — яднанне трох частак: харэаграфічнай (рэгламентаванай і імправізаванай), песенна-паэтычнай і музычна-інструментальнай. У 1920 г. упершыню быў выкананы ў сцэнічным варыянце. Яго ўключаюць у рэпертуар як народныя, так і прафесійныя танцавальныя калектывы. Лявоніха стала своеасаблівай візітнай карткай беларускага мастацтва за мяжой [3, с. 29]. На нашу думку, гэтую энцыклапедычную інфармацыю можна было б дапоўніць лінгвістычнымі звесткамі: дэрывацыйная мадэль з фармантама *-ix(a)* прадуктыўная ў беларускай мове: *каваліха*, *Раманіха* і інш. Словы такога тыпу з’яўляюцца безэквівалентнымі ў рускамоўным дачыненні і тлумачацца як ‘жонка таго, хто названы ў словаўтваральнай базе (‘жонка Лявона’, ‘жонка кавалі’ і інш.)’. Каштоўнай філалагічнай інфармацыяй з’яўляюцца звесткі пра верш М. Багдановіча “Лявоніха”, дзе аўтар стварыў вобраз гарэзлівай і жыццялюбнай, вясёлай жанчыны, якая ў кожнай справе першая: *Ой, Лявоніха, Лявоніха мая! / Ты паяла галасней ад салаўя, / Ты была заўсёды першай у танку — / І ў “Мяцеліцы”, і ў “Юрку”, і ў “Бычку”*. Падобныя рысы характару мае і галоўная гераіня п’есы А. Макаёнка “Лявоніха на арбіце”, якая не пагаджаецца з жыццёвымі прынцыпамі мужа і пакрысе бярэ над ім верх. У многіх іншых слоўнікавых артыкулах пададзена вычарпальная інфармацыя пра функцыянаванне той ці іншай адзінкі ў культуры і моўнай свядомасці беларусаў (*зубр*, *васілёк*, *талака*, *бульба*, *Вялікдзень* і інш.).

Брэсцкія даследчыкі прадставілі серыю вучэбных дапаможнікаў, аб’яднаных назвай “Лінгвакультуралогія” [4–6]. Структура і змест гэтых па сутнасці лінгвакультуралагічных даведнікаў разлічаны на тое, каб не толькі даць інфармацыю пра гістарычна-часавую дынаміку станаўлення семантыкі канкрэтнай моўнай адзінкі, але і раскрыць этнамоўны кантэкст яе ўжывання. Слоўнікавы артыкул ва ўказаных выданнях складаецца з наступных частак:

- 1) тлумачэнне сэнсу слова ці ўстойлівай адзінкі ў даведніках літаратурнай мовы;
- 2) дыялектныя (мясцовыя) варыянты;

- 3) іншыя назвы з гэтым кампанентам (літаратурныя і дыялектныя);
 - 4) словаўтваральнае гняздо;
 - 5) дыялектныя (мясцовыя) формы і словы, утвораныя на аснове адзінкі;
 - 6) этымалагічная даведка;
 - 7) гістарычная даведка;
 - 8) устойлівыя адзінкі з адпаведнымі словамі-кампанентамі (фразеалагізмы, прыказкі і прымаўкі);
 - 9) моўная адзінка ў кантэксце загадкі;
 - 10) анамастычныя назвы з адпаведнымі кампанентамі ў аснове ці структуры;
 - 11) сімволіка слова-назвы ў кантэксце павер’яў, парад і прыкмет, святаў і абрадаў, замоў, варажбы і гаданняў, народнай медыцыны, гульні, забавы, песні.
- Аўтарамі разгледжана 48 лексем, сярод якіх назвы жывёл і птушак (*бусел, варона, гусь, заяц, курыца, сарока*), раслін (*гарох, груша, капуста*), з’яў прыроды (*туман, раса, дождж, лёд, іней, град, снег, вецер, гром, маланка, навальніца, вясёлка, мароз*), прадметаў побыту (*іголка, парог, нітка, пояс, ручнік, верацяно, нажніцы, лыжка, дзёгаць, лава*). Даследчыкі правялі вялікую працу па зборы і сістэматызацыі моўнага і культуралагічнага матэрыялу. Увага засяроджана ў першую чаргу на адлюстраванні сімвалічнага значэння прыведзеных слоў у традыцыйнай культуры; месца адпаведных паняццяў у сучасным жыцці этнасоцыуму не разглядаецца. У гэтым бачыцца розніца паміж лінгвакультуралагічным даведнікам і лінгвакраіназнаўчым: у апошнім акрамя гісторыка-культурнага аспекту разглядаюцца геаграфічны, сацыяльны, палітычны, ідэалагічны і іншыя бакі функцыянавання аб’екта-рэаліі ў жыцці пэўнай краіны.

“Краткий лингвокультурологический словарь-справочник: культурное пространство Витебщины” [7] уключае феномены, якія найбольш поўна рэпрэзентуюць культурную прастору Віцебскага рэгіёна. Пад культурнай прасторай аўтары разумеюць форму існавання культуры ў свядомасці носьбітаў мовы, тое інфармацыйнае поле, у якім жыве і дзейнічае чалавек.

У слоўніку апісаны персаналіі і рэаліі, у ім ёсць звесткі пра гісторыю, геаграфію, архітэктру, прыродныя феномены рэгіёна, якія можна разглядаць як шырокі культурны кантэкст, што знайшоў адлюстраванне ў мове — найважнейшым носьбіце сацыяльнай памяці моўнай асобы і нацыі ў цэлым. Пры гэтым аўтары не ставілі перад сабой задачы даць вычарпальную інфармацыю гістарычнага, этнаграфічнага, геаграфічнага характару, а імкнуліся адлюстраваць асноўнае ў культурным ланд-

шафце Віцебшчыны. У выніку атрымаўся кароткі слоўнік фіксацыі з арыентацыйнай функцыяй. Мэта слоўніка — “пазнаёміць шырокае кола вучняў і студэнтаў са славукасцямі, помнікамі, гісторыяй і культурай краю, дзе яны нарадзіліся, даць звесткі пра гістарычных і сучасных асоб, якія нарадзіліся ў нашым рэгіёне, прадставіць феномены духоўнай культуры. Гэта, у сваю чаргу, спрыяе выхаванню патрыятызму і талерантнасці, што ўяўляецца асабліва каштоўным у нашым жыцці” [7, с. 6].

У структуры слоўніка выдзяляюцца частыры тэматычныя часткі — “Персаналіі”, “Прыродныя аб’екты”, “Матэрыяльная культура”, “Духоўная прастора Віцебскага рэгіёна”. У межах частак вылучаны асобныя раздзелы і падраздзелы. Так, персаналіі падзяляюцца на прэцэдэнтныя і забытыя імёны, прыродныя аб’екты — гэта рэкі, азёры, запаведнікі і заказнікі; матэрыяльная культура — гарады, унутрыгарадскія аб’екты, рамёствы; духоўная прастора — сімвалы, эталоны, стэрэатыпы, выяўленыя з літаратурных твораў, мастацтва, народнай духоўнай культуры, фальклорнай і абрадавай творчасці.

У слоўніку зроблена спроба “даць лінгвакультуралагічную пашпартызацыю лексікі” [7, с. 9]. Аўтары маюць на ўвазе такі спосаб работы, пры якім складаецца комплекснае апісанне як інфармацыі пра прадметы і з’явы, так і сукупнасці моўных фактаў (лексічны клас, некаторая граматычная інфармацыя), з дапамогай якіх рэалізуюцца пазамоўныя звесткі. Слоўнікавы артыкул у даведніку ўключае загаловачнае слова, назву класа лексікі (антрапонім, гідронім, айконім ці інш.), граматычную характарыстыку (указанне часцінамоўнай прыналежнасці, а таксама інфармацыі, якая дазволіць пазбегнуць памылак ва ўжыванні лексемы). Далей прыводзіцца апісанне лексічнага, сацыяльнага і культурнага фону слова. У некаторых выпадках інфармацыя пашыраецца за кошт уключэння ў артыкул папулярных легенд, этымалагічных давадак. Слоўнік адметны аб’ектам даследавання (культурная прастора асобнага рэгіёна Беларусі) і пакуль што з’яўляецца адзіным рэгіянальным лінгвакультуралагічным даведнікам.

Лінгвакраіназнаўчы падыход суадносіцца з лінгвакультуралагічным, які набывае значную папулярнасць у апошні час і канцэнтруе ўвагу пераважна на ментальных фактах (казачныя персанажы, зааморфныя вобразы, разнастайныя міфалагемы, сімвалы, эталоны, стэрэатыпы), а таксама прэцэдэнтных тэкстах. Краіназнаўчая лексіка пэўным чынам перасякаецца з лексікай безэквівалентнай, але ў адрозненне ад апошняй заўсёды

валодае безумоўнай этнакультурнай маркіраванасцю ці нацыянальна-спецыфічнай канатацыяй. Аналіз і параўнанне вышэй-прыведзеных прац паказалі, што тэрміны *лінгвакультуралагічны* і *лінгвакраіназнаўчы* ў дачыненні да назвы даведніка блізкія па сваім сэнсавым напавенні, бо крытэрыі ўключэння той ці іншай моўнай адзінкі ў змест, а таксама структура слоўнікавага артыкула падобныя ў абодвух тыпах выданняў.

Нягледзячы на з'яўленне асобных цікавых даследаванняў, сёння наспела неабходнасць падрыхтоўкі і выдання комплекснага сучаснага даведніка "Рэспубліка Беларусь: лінгвакраіназнаўчы слоўнік", у якім знайшлі б месца як традыцыйная лексіка, фразеалогія, моўная афарыстыка, так і інавацыі апошняга часу, абумоўленыя зменамі ў грамадскім жыцці за перыяд існавання Беларусі як самастойнай дзяржавы. Як адзначае А.А. Чарнаброў, "праца па ўкладанні лінгвакраіназнаўчага слоўніка не можа быць поўнаасцю завершана, бо культура — не статычная з'ява, а дынамічны працэс" [8, с. 38]. Толькі за апошнія дзесяцігоддзе ў нашай краіне з'явіліся новыя знакавыя рэаліі, якія сталі сімваламі Беларусі і шырока рэпрэзентуюцца ў мове (Нацыянальная бібліятэка, Плошча Дзяржаўнага сцяга і інш.). Слоўнік павінен ахапіць усю тэматычную разнастайнасць лінгвакраіназнаўчых рэалій, ажыццявіць іх па магчымасці поўную этнакультурную семантызацыю, устанавіць мастацкую вартасць і лінгвадыдактычны патэнцыял.

Рэаліі могуць быць раскласіфікаваны паводле прадметна-тэматычнага прынцыпу: 1) этнаграфічныя і бытавыя (назвы паселішчаў і пабудов, адзення, ежы і напояў, звычаяў і традыцый, святаў, элементаў паводзін і маўленчага этыкету): *мястэчка, адрына, праснак, верашчака, жур, талака, Купалле, дзяды, добры дзень!, калі ласка!;* 2) геаграфічныя (назвы тыповых прадстаўнікоў флоры і фаўны, відаў прыродных рэсурсаў): *зубр, бусел, пралеска, лотаць, жвір, торф;* 3) грамадска-палітычныя (назвы дзяржаўных сімвалаў, найменні, звязаныя са спецыфікай заканадаўчай, выканаўчай і судовай улады, мясцовага самакіравання, выбараў, назвы палітычных партый і грамадскіх арганізацый): *Дзяржаўны герб (сцяг) Рэспублікі Беларусь, Курган Славы, Сцяг Перамогі, Нацыянальны сход Рэспублікі Беларусь, сельсавет, БСДГ, БРСМ;* 4) духоўна-інтэлектуальныя (сістэма адукацыі, рэлігіі, творы літаратуры і мастацтва, СМІ): *Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адукацыі, уніяцтва, "Каласы пад сярпом тваім", "Новая зямля", "Песня пра зубра",*

"Лявоніха", "Юрка", "Звязда", "Крыніца"; 5) гістарычныя (знамянальныя вежы, падзеі ў гісторыі народа, вядомыя дакументы, сацыяльна-палітычныя і эканамічныя гістарызмы): *Аршанская бітва, статуты ВКЛ, дзядзькаванне, магістрат, слуцкія паясы, васпан, ягамосць;* 6) анамастычныя (тапонімы і антрапонімы, рэкламныя назвы і таварныя знакі): *Белавежская пушча, Курапаты, Хатынь, Ефрасіння Полацкая, Усяслаў Чарадзеі, Францыск Скарына, "Віцязь", "Купалінка", "Паўлінка".*

Заклучэнне. Такім чынам, ёсць падставы сцвярджаць, што сёння ў межах айчынай традыцыі падрыхтоўкі і стварэння лінгвістычных слоўнікаў лінгвакраіназнаўчая лексікаграфія аформілася ў самастойнае адгалінаванне, якое актыўна развіваецца. У беларускай лексікаграфіі з'явіліся працы новага тыпу — слоўнікі-даведнікі, якія спалучаюць мовазнаўчую, культуралагічную і лінгвакраіназнаўчую інфармацыю. Лінгвакраіназнаўчыя слоўнікі ў асноўным арыентаваны на замежнага чытача, які толькі пачынае знаёміцца з новай мовай і культурай, але, зыходзячы з сітуацыі незбалансаванага двухмоўя, калі беларуская мова часта не засвойваецца як першая, родная, саступаючы рускай, слоўнік, створаны на аснове рэалій беларускай мовы, гісторыі і культуры, будзе патрэбны і карысны для карэнных жыхароў Беларусі.

Літаратура

1. Россия. Большой лингвострановедческий словарь / под общ. ред. Ю.Е. Прохорова. — М.: АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2007. — 736 с.
2. Иванова, С.Ф. Слоўнік беларускіх прыказак, прымавак і крылатых выразаў: Лінгвакраіназнаўчы дапаможнік / С.Ф. Иванова, Я.Я. Іваноў. — Мінск, 1997. — 187 с.
3. Беларусь: лінгвокультуралогічны комплекс: пособие для иностранных студентов / сост.: Л.Н. Чумак, В.Г. Будай, Т.О. Верховцова [и др.]; под ред. Л.Н. Чумак. — Минск: БГУ, 2008. — 112 с.
4. Аляхновіч, М.М. Лінгвакультуралогія: даведнік для студ. філал. фак. / М.М. Аляхновіч, Л.В. Леванцэвіч; УА "Брэсцкі дзярж. ун-т імя А.С. Пушкіна". — Брэст: Выд-ва БрДУ імя А.С. Пушкіна, 2007. — 71 с.
5. Леванцэвіч, Л.В. Лінгвакультуралогія: метаад. рэкамендацыі / Л.В. Леванцэвіч, М.М. Аляхновіч; Брэст. дзярж. ун-т імя А.С. Пушкіна. — Брэст: БрДУ, 2010. — 107 с.
6. Лінгвакультуралогія: дапаможнік для студэнтаў філал. фак-та / Брэст. дзярж. ун-т імя А.С. Пушкіна; аўт.-скл. Л.В. Леванцэвіч. — Брэст: БрДУ, 2015. — 100 с.
7. Маслова, В.А. Краткий лингвокультурологический словарь-справочник: культурное пространство Витебщины / В.А. Маслова, С.В. Николаенко. — Витебск: УО «ВГУ им. П.М. Машерова», 2011. — 164 с.
8. Чернобров, А.А. Принципы формирования, содержание и типы лингвокультурологических словарей / А.А. Чернобров // Вестн. Новосиб. гос. пед. ун-та. — 2014. — № 3(19). — С. 37–47.

Паступіў у рэдакцыю 15.06.2017 г.